

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

НАУКА БЕЗ ГРАНИЦА III

МЕЂУНАРОДНИ ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК

СВЕСКА 2

Језик и језици

КОСОВСКА МИТРОВИЦА

2020

НАУКА БЕЗ ГРАНИЦА III
МЕЂУНАРОДНИ ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК

SCIENCE BEYOND BOUNDARIES III – THEMATIC COLLECTION
OF PAPERS OF INTERNATIONAL SIGNIFICANCE

НАУКА БЕЗ ГРАНИЦ III
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ТЕМАТИЧЕСКИЙ СБОРНИК

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

**НАУКА БЕЗ ГРАНИЦА III:
2. ЈЕЗИК И ЈЕЗИЦИ**

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
2020.

UNIVERSITY OF PRIŠTINA / УНИВЕРЗИТЕТ В ПРИШТИНЕ
FACULTY OF PHILOSOPHY / ФИЛОСОФСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

SCIENCE BEYOND BOUNDARIES II:
2. LANGUAGE AND LANGUAGES
НАУКА БЕЗ ГРАНИЦ II:
2. ЯЗЫК И ЯЗЫКИ

KOSOVSKA MITROVICA
2020

НАУКА БЕЗ ГРАНИЦА – Међународни тематски зборник
SCIENCE BEYOND BOUNDARIES – Thematic Collection of Papers
of International Significance

НАУКА БЕЗ ГРАНИЦ - Международный тематический сборник

НАУКА БЕЗ ГРАНИЦА 2: ЈЕЗИК И ЈЕЗИЦИ
SCIENCE BEYOND BOUNDARIES 2: LANGUAGE AND LANGUAGES
НАУКА БЕЗ ГРАНИЦ 2: ЯЗЫК И ЯЗЫКИ

Издавач

*Филозофски факултет Универзитета у Приштини
са привременим седиштем у Косовској Митровици*

За издавача

Проф. др Звездан Арсић

Главни и одговорни уредник издавачке делатности

Проф. др Звездан Арсић

Уредници

Проф. др Голуб Јашовић

Доц. др Бранислава Диларић

Доц. др Јелена Бајовић

Рецензенти

Prof. dr Brent Davis, Westcliff University, Irvine, USA

Prof. dr Terence Clifford Amos, Université Catholique de Lille, France

Prof. dr Davronzohn Erinovich Gaipov, Suleyman Demirel University, Kazakhstan

Проф. др Мајо Пижурџа, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Проф. др Радован Анђонијевић, Филозофски факултет Универзитета у Београду

Секретари редакције:

Снежана Зечевић, Мина Лукић, Милица Дејановић, Аница Рагосављевић

ISBN за издавачку целину 978-86-6349-150-2

ISBN 978-86-6349-152-6

Међународни тематски зборник *Наука без граница III* резултат је научноистраживачких пројеката *Превод у систему компаративних изучавања националне и стране књижевности и културе* (ОИ 178019) и *Косово и Метохија између националне идентитетске и евроинтеграција* (III 47023), које финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Радови се објављују и дистрибуирају у складу са лиценцом Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0. (CC BY NC 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Оцене изнете у радовима лични су ставови аутора засновани на њиховим истраживањима и не изражавају мишљење Уредничког одбора нити установе у којој су аутори запослени.

УВОДНА РЕЧ

У другој свесци Међународног тематског зборника *Наука без граница 3* садржани су одабрани радови из лингвистике, а ауторе ових радова чине универзитетски наставници и сарадници из земље и иностранства, научници Института за српски језик Српске академије наука и уметности, те неколико докторанада који, судећи по приказаним резултатима свог рада, заузимају добар правац кретања на пољу научноистраживачког делања.

Именована као „Језик и језици“, свеска обухвата 17 текстова. Разуђеност тематике која се у њима обрађује, приступа у њеном расветљавању и примењених методолошких поступака још један је одраз и изразите комплексности природе испитиваног језичког феномена, и изразите ширине науке која се њиме бави. Већи број садржаних радова извештава о резултатима дијалектолошких истраживања српског језичког простора. Дијалекатски језички материјал, забележен на терену од стране самих аутора или ексцерпиран из речничких или књижевних извора, подвргава се аналитичким поступцима на различитим нивоима језичке структуре. У радовима се, између осталог, пописују, анализирају и упоређују поједине фонетске, морфолошке и лексичке особености (косовско-ресавских) говора села Синаја у северној Метохији и села Мала Косаница у околини Куршумлије; указује на најмаркантније структуралне црте у говору села Добраве у лепосавићкој околини као месту додира косовско-ресавског и зетско-сјеничког дијалекта; даје инвентар и распоред назива за типове куће и њене делове из шест говора са српског етнокултурног и језичког простора (Војводина, Лијевач поље и Жупа, Бањани, северна Метохија, Ваљевска Подгорина, Ровца); спроводе лексичко-семантичке анализе кулинарске лексике у говору јабланичког краја, назива за сточно звоно у призренско-тимочким говорима југоисточне Србије, те лексема карактеристичних за пљеваљски крај које се односе на женске одевне предмете; представља когнитивно-семантичка и лингвокултуролошка анализа лексичко-семантичког поља *болесѝ* у српском призренском говору; врши класификација и испитује функција дијалектизама у роману *Ткачи средра* косовскометохијске књижевнице Леле Марковић. Осим тога, попис и лексичко-семантичка анализа личних имена и презимена мештана села Корман, који су такође нашли своје место у овом зборнику, дају знатан допринос српској антропонимији имајући у виду да ономастика зоне Алексиначког Поморавља у којој је поменуто село смештено до сада није завређивала пажњу лингвиста.

У другој свесци налазе се и радови из других области језичких проучавања попут фразеологије, семантике, прагматике, контактне лингвистике, те

група радова која се бави процесом учења језика и неговања језичке културе. У њој се, прецизније речено, представља анализа значења српских фразеологизама који у свом саставу садрже лексему *ййица* или називе за различите врсте птица; испитивање семантичких и прагматичких корелација између главних парадигматских лексичких односа (синонимије, антонимије, хипонимије, инкомпатибилности) и (међу)реченичних односа (семантичке импликације, имплицатуре, еквиваленције, контрарности и контрадикције); поређење категорија појединих именица средњег рода у српском језику као наследном и немачком језику као доминантном; контрастивна анализа садржаја наставних програма за основну школу (предметно подручје *Језик*) у Републици Србији и Републици Црној Гори са циљем да се утврди однос поменутих друштвених заједница према планирању наставе матерњег језика у основној школи; указивање на могућности неформалног (неинституционалног) бављења језичком културом на интернету с циљем њене популаризације у научно-образовне сврхе и с циљем њеног изучавања за потребе лингвистичких истраживања; испитивање импликација мултимодалности и мултиписмености у процесу учења страног језика у раном животном добу; мерење ставова средњошколаца и студената према учењу енглеског језика као страног, уз примарно утврђивање компонената које чине саму структуру става и потом успостављање везе између ставова и понашања (у овом случају, постигнућа у енглеском); анализа ставова студената према енглеском језику струке, као и конкретних језичких потреба студената неопходних за успешно спровођење наставе језика и постизање дефинисаних исхода учења.

Приказани колаж и актуелност обрађених тема, постављени истраживачки циљеви, те постигнути резултати препоручују ову свеску како лингвистичкој тако и широј научној јавности.

Голуб Јашовић
Бранислава Дилпарић
Јелена Бајовић

САДРЖАЈ

Eleni Korosidou, Eleni Griva <i>The Significance of Multimodality and Multiliteracies in Greek Young Learners' Foreign Language Acquisition</i>	1
Јелена Д. Михајловић <i>Контрасивна анализа наставних програма у Рејудлици Србији и Рејудлици Црној Гори – настава језика</i>	17
Jelena V. Grubor <i>What Makes up the Attitude to Learning English: EFLS-ALE Scale</i>	31
Голуб М. Јашовић <i>Неке фонетске, морфолошке и лексичке паралеле у говорима села Синаја и села Мала Косаница</i>	53
Драгана И. Радовановић <i>Прилој лексици синонавања – Типови кућа и њени делови у српским говорима</i>	69
Тања З. Милосављевић <i>Рејрезенција концепција болест на љизренској слици светиа</i>	83
Марина М. Николић, Слободан Б. Новокмет, Светлана М. Слијепчевић Бјеливук <i>Неформални процесуи неовању језичке културе на интернету</i>	101
Мирјана М. Стакић <i>Семантика фразеологијама са зоонимском композицијом у савременом српском језику</i>	111
Marko M. Janićijević <i>Correspondence between Lexical and Intersentential Relations: Semantic and Pragmatic Perspectives</i>	123
Јована Д. Бојовић <i>Григорје Божовић као дијалектски лексикограф – на примеру Женских бреспослица</i>	139
Милица Ј. Дејановић <i>Дијалектизми у роману Ткачи сребра Леле Марковић</i>	153
Ана Р. Савић-Грујић <i>Сточно звоно на ареалу југоисточне Србије</i>	167

Јована С. Николић <i>Најомене о говору села Добраве у лейосавићкој околини.....</i>	185
Сандра Г. Савић <i>Именице за именовање хране и њића у Речнику говора јабланичког краја Рагмиле Жујић</i>	199
Душан Р. Стефановић <i>Из ономасџике Кормана.....</i>	217
Ана М. Крстић <i>Уџоређивање каџеџорије џојединих именица средњеџ рога у срџском језику као наследном и немачком језику као доминантном.....</i>	227
Јелена Д. Рајовић <i>Важносџ еџилескоџ језика сџруке за дудуђе занимање сџуденаџа на високим школама сџрукових сџудџја: анализа џоџреда.....</i>	243

МАРИНА М. НИКОЛИЋ¹

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

СЛОБОДАН Б. НОВОКМЕТ²

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СВЕТЛАНА М. СЛИЈЕПЧЕВИЋ БЈЕЛИВУК³

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НЕФОРМАЛНИ ПРИСТУПИ НЕГОВАЊУ ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ НА ИНТЕРНЕТУ

Предмет нашег рада су могућности неформалног (неинституционалног) бављења језичком културом на интернету с циљем њене популаризације у научно-образовне сврхе и с циљем њеног изучавања за потребе лингвистичких истраживања.

Развој информационе технологије, који је, између осталог, довео до брзе размене информација преко интернета, резултирао је занемаривањем језичких приручника на рачун дигиталних медија. За разлику од језичких група на *Фејсбуку*, које су најчешће деловале као место за давање одговора на различита језичка питања или за дискутовање о конкретним примерима (од језичких лапсуса, грешака и пропуста који се могу чути у медијима до дефинисања нових, непознатих, страних, жаргонских, варијантних речи и неологизама), *Инстаграм* нуди нови приступ у ширењу и неговању правилног језичког изражавања. Помоћу стрипа, карикатура, слика или мема (енгл. *meme*), које су у последње време све заступљеније на друштвеним мрежама и које ћемо анализирати у нашем раду, креативно визуелно представљање граматичких и правописних правила, језичких савета, занимљивости, етимологија речи и израза и сл., има много већи утицај на кориснике интернета, будући да је визуелни подстицај ефектнији.

Кључне речи: језичка култура; интернет; друштвене мреже.

1 marinanikolic769@gmail.com

2 bobannov@yahoo.com

3 s.slijepcevic@gmail.com

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Досадашња лингвистичка пракса и теорија показују да се језичка култура махом изучава, негује и популарише на два начина: научни и научнопопуларни. Ова два начина међусобно су комплементарна; оно што лингвисти у научним истраживањима обраде и утврде, а затим презентују у својим научним студијама и у научним круговима, могуће је учинити доступнијим широј друштвеној заједници преко научнопопуларних чланака, књига и приручника. Уобичајен канал за ширење популарне науке јесу медији, али се јављају и други начини, попут семинара, радионица, јавних предавања и сл. Последњих деценија, с порастом броја корисника интернета, рапидно се развијају нови канали којима је могуће јавности приближити све врсте научних испитивања, те тако и језичку културу. С обзиром на све учесталије затварање других медија пред проблемима језичке културе (телевизијске и радио-емисије посвећење језику изузетно су ретке, а новинарске рубрике усмерене ка решавању језичких недоумица својих читалаца скрајнуте су и сведене на појединачне језичке приручнике који су познати само уском кругу обавештених људи) интернет постаје адекватан простор за давање језичком културом (в. Новокмет и Слијепчевић, 2012).

Захваљујући визуелном садржају, који често прати популаризацију језичке културе на интернету и друштвеним мрежама, повећава се памтљивост, а истовремено се подстичу и креативност и мотивисаност (све ово јесте познато из дидактичних и методичких принципа, али је новина у погледу начина популаризације језика и језичке културе). За успешно усвајање боље језичке културе најважнија је, као и при учењу нечег новог, мотивација, а она се повећава управо анимирањем корисника друштвених мрежа кроз занимљив визуелни садржај и њиховим укључивањем у дискусије кроз анкете.

ЈЕЗИЧКЕ АНКЕТЕ НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА

Учешће у језичким анкетама различитог типа (на Фејсбуку и/или Инстаграму) подстиче код учесника језичку креативност, покреће размишљање и дискусије о језику, а читање и систематизовање резултата анкета побољшавају вокабулар, повећавају језичко богатство и, у зависности од броја учесника, доводе до ефективнијег ширења и надградње језичке културе опште, као и до стварања донекле репрезентативних база најразноврснијих језичких података. Друштвене мреже, попут Инстаграма и Фејсбука, нуде алате помоћу којих је могуће пратити активности корисника (публике) за сваку појединачну објаву. Тако је, рецимо, могуће видети колико

људи је неку објаву видело и какве су њихове реакције (да ли су је поделили са другим корисницима те друштвене мреже, да ли су и какав одговор дали на постављено питање, да ли су се заинтересовали за ову објаву проширивањем теме, постављањем новог питања итд.). Све ове активности могу се проверити (и изразити) квалитативно и квантитативно. Такође, предност оваквог начина дељења садржаја на интернету јесте интерактивност, тј. могућност активне комуникације са читаоцима путем директних порука или коментара, који се могу надовезивати један на други.

У склопу активности које се одвијају у одређеним језичким групама⁴ на друштвеној мрежи Фејсбук, међу којима се посебно издвајају *Свакој дана по једно правило из области језичке културе*, *Наш језик* и *Језичке недоумице*, а у које убрајамо „решавање језичких недоумица и језичких проблема корисника [...] од коментарисања актуелних дневно-политичких тема које имају језичку мотивацију (различити језички лапсуси, грешке и пропусти који се могу чути у медијима) до дефинисања нових, непознатих, страних, жаргонских, варијантних речи и неологизама“ (Милосављевић, Новокмет, Тодић, 2019, стр. 323), све чешће се организују и различите језичке анкете. Предности које језичке групе пружају при постављању језичких анкета јесу, пре свега, бројност њихових активних чланова и њихова укљученост и информисаност, често и професионална, у различита питања и различите проблеме језичке норме и језичке културе. У питању су групе са више десетина хиљада чланова, од којих су многи, по питању професионалног опредељења, језички компетентни (дакле, активни чланови тих група јесу наставници, професори, лектори, преводиоци, новинари и сл.). С друге стране, велики број чланова који се не баве професионално језиком обухвата заинтересоване за питања језичке културе и норме, који прате догађаје везане за језик и језичку културу, те су као љубитељи развијене говорне и језичке културе упознати и са лингвистичком литературом. Са таквим бројем и профилом чланова, постављачи и доносиоци језичких анкета могу рачунати на респектабилан број евентуалних одговора, којих често има и више стотина. Поред броја чланова, предности језичких анкета на Фејсбуку су још и брзина, као и једноставност коришћења.

Постоје различити типови језичких анкета чији садржај варира, нпр. траже се примарна и секундарна значења речи, траже и предлажу нове речи за појмове који нису стандардизовани или се траже дефиниције израза онако како их корисници разумеју. Обично, присутна су два типа анкета.

4 Језичке групе на Фејсбуку почеле су активно да се отварају од 2010. године као реакција на смањен ниво језичке културе у свим медијима и као одговор на све мање садржаја у медијима (поготово штампаним) посвећених управо језичкој култури. Више о томе у раду: Новокмет и Слијепчевић, 2012.

Први тип анкета можемо назвати *анкетима отвореној шийа*, с обзиром на то да се у њима од учесника и чланова групе тражи конкретан (или директан) одговор на постављено питање, док је особа која поставља анкету најчешће заинтересована за прикупљање и систематизовање што различитијих и дифузнијих одговора који могу послужити неком језичком истраживању научног карактера или пак прикупљању грађе за одређени корпус језичких података (који се могу даље анализирати). У овом случају особа која поставља анкету сама одређује и трајање и количину података које ће добити, у зависности од циљева које је формулисала. Бележимо анкетна питања отвореног типа (са наводом из које групе су преузета) као што су:

а) Како бисте другачије назвали лежећег полицајца (добijени одговори били су: *кочко, усјоривач, ускочник, лежач, закочник* и сл.) (Сваког дана по једно правило из области језичке културе);

б) Које све називе знате за симбол @ (са одговорима као што су: *мајмунче, мајмунско а, лудо а, оно а, манки а, манки, слонова сурла* и сл.) (Сваког дана по једно правило из области језичке културе)⁵;

в) Све речи које се завршавају на Ђ, а нису *буђ, смуђ, туђ* и *чађ* (са понуђеним одговорима као што су: *жеђ, леђ, цеђ* и сл.) (Наш језик);

г) Знате ли шта значи реч *рогоња*? (понуђени одговори: *преварени муж, Луцифер, сојона, врај, ројати дик* и сл.) (Наш језик);

д) Пољубац или целов? Знамо ли још неки синоним? (понуђени одговори: *цмокић, кис, кисић, ђуса, љубац, целивање, ђуцков, цокић, љуичић* и сл.) (Наш језик).

Други тип анкете могли бисмо да назовемо *анкетом затвореној шийа* (*анкетом са понуђеним одговорима*), које се реализују гласањем. У овом типу анкете особа која поставља питање најчешће нуди већ неколико припремљених одговора за које чланови гласају опредељујући се за једну опцију. Дакле, у односу на анкете отвореног типа, које подразумевају одређену креативност, компетенцију и директан допринос оригиналним и јединственим одговорима, анкете са понуђеним одговорима очекују од чланова само глас за једну од раније, по одређеним критеријумима, супротстављених варијанта. Одговор који добије највише гласова поставља се на врх анкете и директно показује која опција има најфреквентнију употребну вредност у језику код већина чланова језичке групе. Анкете са више понуђених

5 У анкетама под а) и б) био је циљ доћи до што репрезентативније и обимније језичке грађе која би даље послужила за структурну и семантичку анализу и у фреквенцији одговора (и у складу са критеријумима у науци о језику за утврђивање и описивање терминолошке лексике) наћи евентуално прихватљива нормативна решења за нове називе.

одговора најчешће не подразумевају да је један одговор нормативно прихватљив, већ онога ко поставља анкету интересује управо оно што се може назвати *језичким осећањем* говорника, поготово код оних питања која представљају учестале тачке на којима се споре нормативисти и говорна пракса. У питању могу бити различите правописне варијанте (писање појединих речи), различити облици речи или прихватљивост одређених конструкција, рекција или колокација:

а) Како кажете: моторцанге; мотоциангле; монтерцангле? (највише одговора било је под *мојџорџаніле*) (Наш језик);

б) Кажете: џем; мармелада; пекмез? (највише одговора било је под *џем*); (Наш језик);

в) За вас реч *босџан* означава: лубеницу (највише одговора); скупа лубеницу и дињу; и лубеницу и дињу и део баште где се они гаје? (Наш језик);

г) Које вам је од два решења природније: Данко је исти Марија? (највише одговора); Данко је иста Марија? (Наш језик);

д) Како бисте ви рекли: добио сам теглу слатког (највише одговора); добио сам теглу слатка? (Наш језик);

ђ) Процурили (највише одговора); процурели? (Сваког дана по једно правило из области језичке културе);

е) Како је правилно: У наредних годину дана (највише одговора); У наредну годину дана? (Наш језик)?

ж) Извео је никад дотад виђен потез (највише одговора); Извео је никад дотад невиђен потез? (Наш језик)?

Није необично да се у оваквом типу анкета од чланова групе тражи и одређени став у вези са неким језичким проблемом, поготово ако се очекује одговор који није у складу са актуелним нормативним предлозима и саветима.

Такође, бележимо и случајеве анкета које кроз духовите (и понекад апсурдне) одговоре желе да скрену пажњу на актуелну језичку тематику, каква је недавно била одлука Холандије да избаци тај назив из употребе у својим званичним институцијама, што је пре оглашавања било ког релевантног језичког тела покренуло читав низ расправа и неуједначених медијских ставова:

з) „Морам ово и са вама да поделим, јутрос је на Твитеру опет отворена расправа о Холандији и Низоземској, па се природно поставило питање „а како се сада зову Холанђани“. Отворено је гласање, па ево да се и ви изја-

сните: Низоземунци (највише одговора); Марихуанци; Низоземљани; Низоземљаци; ниски земљаци“ (Наш језик).

Као што можемо да видимо, „корисници језичких група, дајући своје предлоге, могу бити корисни сарадници у формирању базе различитих лексичко-лексикографских података, од акценатских до значењских. Проблем оваквих група је отежана претраживост и расплутост садржаја (корисни предлози бивају утопљени у бројне сувишне, непотребне информације, коментаре, одговоре који понекад прелазе у личне разговоре обојене афективним тоновима), као и непостојање јединствених база у које би се сакупљали и класификовали предлози и одговори“ (Милосављевић, Новокмет, Тодић, 2019, стр. 323). Иако ниједан од ова два анкетна типа не може да пружи исцрпне и коначне резултате на постављена питања (пре свега због ограниченог броја корисника Фејсбука, који обично користи популација средњих година, и опасности да нису сви учесници добронамерни и да ће дати тачне и искрене одговоре), ипак овакав начин сакупљања језичких података тренутно представља најпоузданији начин да се дође до информација, података и ставова широке базе говорника српског језика.

За разлику од Фејсбука, који омогућава више опција у анкетама, на Инстаграму је могуће поставити само две могућности, а на крају анкете, апликација сама обрачунава проценат. Тако је на питање Да ли користите поштапанице? 85% испитаника одговорило позитивно, а 15% негативно. На питање Да ли псујете? добили смо 79% позитивних и 21% негативних одговора. На питање Које писмо чешће користите? добили смо следећи резултат: 49% испитаника користи ћирилицу, а 51% латиницу. Такође, у вези са писмом, испитаници су упитани и да ли користе дијакритичке знаке при писању латинице и добијен је следећи резултат: 92% користи, а 8% не користи. На питање да ли им смета када други не употребљавају дијакритичке знаке, 53% учесника одговорило је позитивно. Такође, једна од анкета показује да 83% испитаника примећује разлику у жаргону у односу на период када су они били тинејџери. Предност ове врсте анкете на Инстаграму огледа се у томе што учесници не виде туђе одговоре, те је већа вероватноћа да ће одговорити искрено. Овај тип анкета на Инстаграму погодан је за истраживања ставова о језику и језичких идеологија. На тај начин могу се добити подаци којима се даље може баратати у поступцима језичког планирања и следствено применити у језичкој политици. Иако је Инстаграм друштвена мрежа на којој је активна доминантно млађа популација, тренутно има највећи потенцијал и најбрже се шири, па би релевантност добијених резултата временом расла.

С друге стране, Инстаграм омогућава анкету затвореног типа с више понуђених одговора, али на специфичан начин: особа која поставља питање може понудити неколико опција од којих је само једна тачна, али ће се уче-

снику, када одговори на питање, аутоматски приказати тачан одговор. Тако се, на пример, догодило да се на питање *Шта је исправно?* оставе следеће опције: а) хвала много; б) хвала пуно; в) оба. Највећи број учесника определио се за опцију а) (123), а најмањи за опцију в) (113). Слично се догодило и с истим питањем и опцијама: а) у задње време; б) у последње време; в) и једно и друго. Највећи број одговора (229) био је под б), а најмањи под а) (1). Тачан одговор дало је свега 14 учесника од укупно 244. Овај тип анкета помаже пре свега нормативистима у даљем развоју и ширењу норме. Уколико већина испитаника није изабрала тачан одговор на понуђено питање, то је показатељ недовољне распрострањености датог нормативног решења. Разлози за таква колебања, осим у мањку језичких знања, могу лежати у променама у језику и у самој норми, развоју саме науке о језику која новим сазнањима временом ништи ранија нормативна правила, предрасудама које су раширене међу корисницима језика, аналогiji према сличним или наизглед сличним случајевима, народној етимологији и др. Да би се таква ситуација побољшала, може се посебан акценат ставити на дату појаву у нормативним приручницима и уџбеницима, затим у појединим кампањама за ширење језичке културе и на друге практичне начине (експанзија норме),⁶ али у крајњој мери доминантан избор нестандардног облика у односу на стандардни доводи у питање и саму адекватност понуђених нормативних решења и води ревидирању норме (реконструкција норме), што је још једна од могућих практичних примена Инстаграма у области језичке културе.

ПОПУЛАРИЗАЦИЈА ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ ПУТЕМ ВИЗУАЛНИХ САДРЖАЈА НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА

Друштвене мреже оријентисане пре свега на визуелне садржаје, као што је Инстаграм, нуде нови приступ у ширењу и неговању правилног језичког изражавања и језичке културе. Помоћу стрипа, карикатура, слика или мема (енгл. *meme*),⁷ које су у последње време све заступљеније на друштве-

6 О фазама у процесу стандардизације језика (селекција, дескрипција, кодификација, елаборација, акцептуација, имплементација, експанзија, култивација, евалуација, реконструкција) више у Радовановић (2003).

7 When Richard Dawkins introduced the idea of memes in 1976, he intended them as an ideological counterpart to genes: like how a gene (such as for brown eyes) spreads through sexual selection and physical fitness, a meme (such as the idea that the earth orbits the sun) spreads through social selection and ideological fitness. He based the word on *mimeme*, from Ancient Greek μίμημα, „imitated thing,“ and shortened it to pair well with „gene.“ (McCulloch, 2019, стр. 237).

ним мрежама, креативно визуелно представљање граматичких и правописних правила, језичких савета, занимљивости, етимологија речи и израза и сл., много већи утицај има на кориснике интернета, будући да је овакав подстицај ефектнији.

Све више наменских профила на Инстаграму, као што су нпр. *Српски часком*, *Језикофил*, *Бојан Јокановић – илустрације*, *Дневна доза правописа* и сл., оријентисани су ка визуелној експликацији језичких правила и популаризацији језичке културе и језичке нормативности. Најчешћи тип визуелне представе каквог језичког проблема или питања огледа се у пару правилно–неправилно (тј. нормирано–ненормирано, прихватљиво–неприхватљиво и сл.), где доминирају различите лексичке варијанте од којих је једна обично актуелизована у пракси честом погрешном употребом (*баџил* : *дакџил*; *пројештовати* : *пројештовати*; *шлаух* : *шлауф*; *шарјареја* : *шанјареја*; *изузеци* : *изузеџци*; *довезен* : *довежен*; *асфалџ* : *асвалџ*; *иџлу* : *иџло*; *ајсорџија* : *адсорџија*; *сексејил* : *сексијил*; *рајосиљаџи се* : *расџосиљаџи се*), правописине (*ауџо-џуџи* : *ауџоуџи*; *са мном* : *самном*), стране речи (*каџучино* : *каџуџино*), конструкције (*да џонесем* : *за џонешџи*) и сл.

С друге стране, профили као што су *Српски часком* (srpskicaskom) делују на ширем опсегу визуелне презентације, концентришући се на ауторске карикатуре, исечке из филмова и серија у које умећу текстове и поруке које претендују на духовитост, цртеже, цитате из књижевних дела и сл., док профили као што је *Језикофил* (jezikofil_rs) инсистирају на краћим и визуелно упечатљивим објашњењима различитих граматичких и правописних правила и етимологија речи и израза (нпр. порекло прилога *дајаџи*; изговарање имена глумца Фајнса; компаратив придева *мрзак*; промена по падежима назива *ИКЕА* и сл.). Профил као што је *бојан_јокановић_илустрације* негује посебан визуелни стил оригиналних и ауторских карикатура и мини-стрипова у којима се скреће пажња на учестале и типичне правописне и граматичке проблеме (писање *не знам* одвојено; претчас – предчас; употреба гл. *џредаџи* и сл.).

ЗАКЉУЧАК

Употреба дигиталних медија ради популаризације језичке културе развија се упоредо са напретком и унапређивањем нових дигиталних алата. Пружање могућности корисницима друштвених мрежа, какве су Инстаграм и Фејсбук, да активно учествују у формирању садржаја који се тиче језика и језичке културе обезбеђује истовремено већу мотивацију и заинтересованост за ове теме. У том случају, друштвене мреже могу бити погодно средство у многим фазама стандардизације језика, посебно у онима које се тичу ширења (експанзије) и неговања (култивације) стандардног израза и језич-

Слика 1: ПРИМЕРИ СА ИНСТРАГРАМ ПРОФИЛА ЈЕЗИКОФИЛ (JEZIKOFIL_RS), СРПСКИ ЧАСКОМ (SRPSKICASKOM) и БОЈАН ЈОКАНОВИЋ – ИЛУСТРАЦИЈЕ (ВОЈАН_JOKANOVIC_ILUSTRACIJE)

ке културе, што би била њихова практична примена. Међутим, треба имати у виду и потенцијал друштвених мрежа за успостављање норме приликом промена у језику изазваних позајмљивањем, жаргонизацијом и др., дакле у првим фазама где мреже могу представљати прави рудник за одабир (селекцију) и прописивање (кодификацију) нормативних решења приликом преправљања (ревидирања) и усавршавања норме.

ЛИТЕРАТУРА

- Милосављевић, Б., Новокмет, С., Тодић, Б. (2019). Онлајн речници и народна лексикографија. У: С. Гудурић и Б. Радић Бојанић (ур.), *Језици и културе у времену и простору* VIII/1 (313–325). Нови Сад: Филозофски факултет.
- Николић, М. (2010). *Теорија језичке културе у науци о српском језику и славистици*. Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Николић, М., Слијепчевић, С., Новокмет, С. (2018). Језичко нормирање и интернет. У: М. Лончар-Вујновић (ур.), *Наука без ираница 1: Изван оквира* (57–68). Косовска Митровица: Филозофски факултет.
- Новокмет, С. и Слијепчевић, С. (2012). О језичким недумичама корисника друштвене мреже Fejsbuk. У: В. Мишић Илић и В. Лопчић (ур.), *Језик, књижевност, комуникација. Језичка истраживања* (199–212). Ниш: Филозофски факултет.
- McCulloch, G. (2019). *Because internet : understanding the new rules of language*. New York: Riverhead Books.
- Radovanović, M. (2003). *Sociolingvistika*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.

MARINA M. NIKOLIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA IN KOSOVSKA MITROVICA
FACULTY OF PHILOSOPHY
DEPARTMENT OF SERBIAN LANGUAGE AND LITERATURE
SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
THE SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE, BELGRADE

SLOBODAN B. NOVOKMET

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
THE SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE, BELGRADE

SVETLANA M. SLIJEPCHEVIĆ BĀELIVUK

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
THE SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE, BELGRADE

INFORMAL APPROACHES TO NURTURING LANGUAGE CULTURE ON THE INTERNET

Summary

The subject of our paper are possibilities of informal (non-institutional) aspects of popularization of language culture on the Internet for the purpose of linguistic research. Growth of information technology contributes to neglecting official language literature (such as grammars, textbooks, and dictionaries) and more often turning to digital media. Beside Facebook, as a centre for various language groups (with a substantial number of followers who, on a daily basis, discuss different types of language issues), Instagram became more and more popular with users who find different ways of expressing and receiving language content. Social networks allow its users to post comic books, caricatures, pictures, memes, as a subject of our paper, with creative visual solutions of presenting various grammar rules, word etymologies, language advice, etc. Also, in our paper, we are going to present different language surveys on Facebook and Instagram. Analysis and examinations of language surveys surge interests in language culture and offer us relevant answers (depending on the number of participants) on diverse language perplexities, which cannot be found in official literature.

Keywords: internet; social networks; language culture.